

การศึกษาศักยภาพของสถานประกอบการด้านการผลิตวัตถุดิบสมุนไพร
ที่มีคุณภาพเพื่อเป็นเครือข่ายกับวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้าน

และการแพทย์ทางเลือก

Studying the Potential of Enterprises in Producing Quality
Herbal Raw Materials in Cooperation with the School of
Traditional and Alternative Medicine

มณฑนา คำอ้าย^{1*} ปราณี คำแก้ว² ชฎาพร แซ่ม้า³ ปิณิดา ถนอมศักดิ์⁴ และรุสนี มามะ⁵
Manthana Kham-ai^{1*}, Pranee Kamkaew², Chadaporn Saema³,
Pinida Thanomsak⁴ and Rusanee Mama⁵

Received : November 20, 2023; Revised : December 12, 2023; Accepted : December 13, 2023

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาศักยภาพของสถานประกอบการด้านการผลิตวัตถุดิบสมุนไพรที่มีคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาศักยภาพของสถานประกอบการด้านการผลิตวัตถุดิบสมุนไพรที่มีคุณภาพ และ 2) หาแนวทางการสร้างเครือข่ายระหว่างสถานประกอบการด้านวัตถุดิบสมุนไพรกับวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยทำการเก็บข้อมูลจากการศึกษาเอกสารและฐานข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในพื้นที่ 6 จังหวัด ในภาคกลางและภาคตะวันออก ได้แก่ ประธานหรือตัวแทนสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านวัตถุดิบสมุนไพร จำนวน 8 คน และหัวหน้าหรือตัวแทนสมาชิกกลุ่มเกษตรกรด้านวัตถุดิบสมุนไพร จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบ

¹⁻⁵วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย; School of Traditional and Alternative Medicine, Chiang Rai Rajabhat University, Thailand.

*Corresponding Author; e-mail : nook.muntana@gmail.com

Citation : Kham-ai, M., Kamkaew, P., Saema, C., Thanomsak, P. & Mama, R. (2024). Studying the Potential of Enterprises in Producing Quality Herbal Raw Materials in Cooperation with the School of Traditional and Alternative Medicine. *Journal of Local Governance and Innovation*. 8(1) : 159-174;

DOI : <https://doi.org/10.14456/jlgisru.2024.11>

สัมภาษณ์เชิงลึก และการวิเคราะห์ข้อมูลใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1) ศักยภาพของสถานประกอบการด้านการผลิตวัตถุดิบสมุนไพร มีจำนวน 3 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านความพร้อมของสถานที่และวัตถุดิบสมุนไพร (2) ด้านความพร้อมของบุคลากรในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และกลุ่มเกษตรกรด้านวัตถุดิบสมุนไพร และ (3) ด้านองค์ความรู้ที่สามารถแลกเปลี่ยนหรือพัฒนา ร่วมกันระหว่างกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มเกษตรกรด้านวัตถุดิบสมุนไพรกับวิทยาลัยการแพทย์ฯ และ 2) แนวทางการสร้างเครือข่ายวัตถุดิบสมุนไพรกับสถานประกอบการด้านวัตถุดิบสมุนไพร มีจำนวน 4 แนวทาง ได้แก่ (1) เป็นแหล่งศึกษาดูงานและแหล่งเรียนรู้ของนักศึกษาและบุคลากร (2) เป็นแหล่งป้อนบุคลากรเข้าอบรมหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้น (3) เป็นแหล่งป้อนผู้เรียนเข้าศึกษา ต่อหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีสมุนไพรและผลิตภัณฑ์เสริมสุขภาพของวิทยาลัย การแพทย์ฯ และ (4) เป็นแหล่งฝึกประสบการณ์ภาคสนามของนักศึกษา

คำสำคัญ (Keywords) : ศักยภาพของสถานประกอบการ, การผลิตวัตถุดิบสมุนไพร, การแพทย์พื้นบ้าน, การแพทย์ทางเลือก

Abstract

This research article is a study of the potential of enterprises in the producing of quality herbal raw materials. The objective is to 1) study the potential of enterprises in producing quality herbal raw materials and 2) study guidelines for creating a network between herbal raw materials enterprises and the School of Traditional and Alternative Medicine. This research methodology was qualitative research. Data collection from documents, databases, and in-depth interviews with key informants were performed in 6 provinces of the central and eastern regions. These included 8 presidents or representatives of community enterprise and members on herbal raw materials and 5 heads or representatives of farmers' members of herbal raw materials groups. The tool used in the research was the in-depth interview form, and the data were analyzed using content analysis techniques. The results of the study found that 1) the potential of enterprises to produce quality herbal raw materials has 3 aspects: (1) the readiness of locations and herbal raw

Citation : มั่นทนา คำอ้าย, ปราณี คำแก้ว, ชฎาพร แซ่ม้า, ปิณิตา ถนอมศักดิ์ และรุสนี มามะ. (2567). การศึกษาศักยภาพของ

สถานประกอบการด้านการผลิตวัตถุดิบสมุนไพร ที่มีคุณภาพเพื่อเป็นเครือข่ายกับวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและ การแพทย์ทางเลือก. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น. 8(1) : 159-174;

DOI : <https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2024.11>

materials; (2) the readiness of personnel in community enterprise groups and farmer groups, and (3) knowledge that can be exchanged or jointly developed between community enterprise groups, farmer groups in the area of herbal raw materials, and the School of Traditional and Alternative Medicine (STAM), and 2) guidelines for creating a network of herbal raw materials with enterprises in producing herbal raw materials. There are 4 approaches for the guidelines as follow: (1) a source of study tour and learning resource for students and personnel; (2) a source of personnel to enter short-term training courses; (3) a source for personnel to study in the Bachelor of Science program in Technology of Herbs and Health Claims Products of STAM, and (4) a source of practicum for students.

Keywords : The Potential of Enterprises, Production of Herbal Raw Materials, Folk Medicine, Alternative Medicine

บทนำ (Introduction)

พระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562 (ราชกิจจานุเบกษา, 2562 : 64) มาตรา 35 กำหนดให้สถาบันอุดมศึกษา พึงสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคอุตสาหกรรม เพื่อสนับสนุนการจัด การเรียนการสอนของสถาบันอุดมศึกษาให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ โดยการปฏิบัติงานจริงและเพื่อพัฒนาผู้เรียน ให้มีความรู้ ทักษะ สมรรถนะและคุณลักษณะอื่นตามความต้องการของประเทศ และคำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี ข้อ 8.2.2 ให้มีการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงานเพื่อพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนทั้งในส่วนของฐานความรู้และฐานการคิดในลักษณะสหวิทยาการ เป็นผู้เรียนที่สามารถปฏิบัติได้จริง และสามารถกำกับการเรียนรู้ของตัวเองได้ ซึ่งต้องอาศัยทั้งทักษะความรู้ ทักษะอาชีพ และทักษะชีวิต ก่อนเข้าสู่ตลาดแรงงาน (คณะรัฐมนตรี, 2562) สำหรับประกาศ เรื่องยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 – 2580) (ราชกิจจานุเบกษา, 2561) เน้นการปฏิรูปประเทศด้วยนวัตกรรมภูมิปัญญาของชาติภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำไปสู่ประเทศไทยยุค 4.0 ที่มีเป้าหมายในการพึ่งตนเอง ลดการนำเข้า และพัฒนาสังคมไทยไปสู่ ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ประกอบกับแผนแม่บทแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนา

Citation : Kham-ai, M., Kamkaew, P., Saema, C., Thanomsak, P. & Mama, R. (2024). Studying the Potential of

Enterprises in Producing Quality Herbal Raw Materials in Cooperation with the School of Traditional and Alternative Medicine. *Journal of Local Governance and Innovation*. 8(1) : 159-174;

DOI : <https://doi.org/10.14456/jlgisru.2024.11>

สมุนไพรไทย ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2560 - 2564 ที่มีเป้าหมายให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่ส่งออก วัตถุดิบสมุนไพรคุณภาพและผลิตภัณฑ์สมุนไพรชั้นนำของภูมิภาคอาเซียน และมูลค่าของวัตถุดิบสมุนไพรและผลิตภัณฑ์สมุนไพร ภายในประเทศเพิ่มขึ้นอย่างน้อย 1 เท่าตัว ภายในปี พ.ศ. 2564 ภายใต้การตั้งเป้าหมายใน 4 ยุทธศาสตร์ ที่ครอบคลุมถึงการส่งเสริมการปลูกพืชสมุนไพรและการอนุรักษ์สมุนไพรไทย การพัฒนาอุตสาหกรรม และการตลาดสมุนไพรให้มีคุณภาพระดับสากล การส่งเสริมการใช้สมุนไพรเพื่อการรักษาโรคและการดูแลสุขภาพ และการสร้างความเข้มแข็งของการบริหารและนโยบายภาครัฐเพื่อการขับเคลื่อนสมุนไพรอย่างยั่งยืน (กระทรวงสาธารณสุข และองค์การภาครัฐ – เอกชน, 2560) นอกจากนี้ประกาศ เรื่อง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. (2566 – 2570) (ราชกิจจานุเบกษา, 2565) ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อพลิกโฉมประเทศไทยสู่สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะประเทศไทยเป็นประเทศชั้นนำด้านสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปมูลค่าสูง มีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมแบบมุ่งเป้า เพื่อให้เกิดการยกระดับกระบวนการผลิตและสร้างมูลค่าเพิ่ม มีการส่งเสริมการผลิตและการขยายตัวของตลาดสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์เกษตรแปรรูปที่มีมูลค่าเพิ่มสูง เช่น ผลผลิตเกษตร ปลอดภัย สมุนไพรแปรรูป อาหารทางการแพทย์ อาหารทางเลือก อาหารฟังก์ชัน เป็นต้น และพัฒนาโลกเพื่อเชื่อมโยงภาคีต่าง ๆ ในการเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจบนพื้นฐานของการแบ่งปันข้อมูล องค์ความรู้ ทักษะและผลประโยชน์อย่างเท่าเทียม

จากนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ในระดับชาติดังกล่าว ในฐานะวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก เป็นสถาบันการศึกษาที่สภาการแพทย์แผนไทยรับรองตามมาตรา 12(2)(ข) แห่งพระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2556 (ราชกิจจานุเบกษา, 2556 : 5) อีกทั้งยังเป็นผู้นำการบุกเบิกการผลิตบัณฑิตการแพทย์แผนไทยวิชาชีพระดับปริญญาตรี (4 ปี) เป็นแห่งแรกของประเทศ (วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก, 2560) และในปี พ.ศ. 2565 ได้เปิดหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสมุนไพรและผลิตภัณฑ์เสริมสุขภาพ เป็นหลักสูตรที่เน้นทำธุรกิจเกี่ยวกับสมุนไพรตั้งแต่การผลิตวัตถุดิบ การค้าวัตถุดิบ และการผลิตผลิตภัณฑ์สมุนไพร ขึ้นมาอีกหนึ่งหลักสูตร (วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2565) ซึ่งวิทยาลัยการแพทย์ฯ มีความพร้อมทั้งด้านองค์ความรู้ ทรัพยากรบุคคล อาคารสถานที่และสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ดังนั้นจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญและ

Citation : มณฑนา คำอ้าย, ปราณี คำแก้ว, ขวภาพร แซ่ม้า, ปิณิตา ถนอมศักดิ์ และรุสนี มามะ. (2567). การศึกษาศักยภาพของ

สถานประกอบการด้านการผลิตวัตถุดิบสมุนไพร ที่มีคุณภาพเพื่อเป็นเครือข่ายกับวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น. 8(1) : 159-174;

DOI : <https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2024.11>

ความจำเป็นที่จะศึกษาศักยภาพของสถานประกอบการด้านการผลิตวัตถุดิบสมุนไพรที่มีคุณภาพ เพื่อเป็นเครือข่ายกับวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก (ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านวัตถุดิบสมุนไพร และกลุ่มเกษตรกรด้านวัตถุดิบสมุนไพร) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพของสถานประกอบการด้านการผลิตวัตถุดิบสมุนไพรที่มีคุณภาพและหาแนวทางการสร้างเครือข่ายระหว่างสถานประกอบการด้านวัตถุดิบสมุนไพรกับวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก ซึ่งสามารถตอบสนองต่อนโยบายและยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และเพื่อให้มีเครือข่ายที่มีศักยภาพและทักษะความชำนาญด้านวัตถุดิบสมุนไพรอย่างมีคุณภาพ เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ให้กับนักศึกษาในหลักสูตรและเป็นเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันได้

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาศักยภาพของสถานประกอบการด้านการผลิตวัตถุดิบสมุนไพรที่มีคุณภาพ
2. หาแนวทางการสร้างเครือข่ายระหว่างสถานประกอบการด้านวัตถุดิบสมุนไพรกับวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยครั้งนี้มีวิธีการวิจัย ตามขั้นตอนดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยทำการวิจัยจากเอกสารและฐานข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิงลึก
2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ประธานหรือตัวแทนสมาชิกวิสาหกิจชุมชนด้านวัตถุดิบสมุนไพรใน 6 จังหวัด ได้แก่ นครปฐม กาญจนบุรี ราชบุรี ฉะเชิงเทรา สระแก้ว และนครราชสีมา จำนวน 8 คน และหัวหน้าหรือตัวแทนสมาชิกกลุ่มเกษตรกรด้านวัตถุดิบสมุนไพร จำนวน 5 คน ใช้วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง ซึ่งมีเกณฑ์การเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากประธานหรือตัวแทนสมาชิกวิสาหกิจชุมชนด้านวัตถุดิบสมุนไพร และหัวหน้าหรือตัวแทนสมาชิกกลุ่มเกษตรกรด้านวัตถุดิบสมุนไพร ที่ยินยอมให้ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์จากผู้วิจัย

Citation : Kham-ai, M., Kamkaew, P., Saema, C., Thanomsak, P. & Mama, R. (2024). Studying the Potential of

Enterprises in Producing Quality Herbal Raw Materials in Cooperation with the School of Traditional and Alternative Medicine. *Journal of Local Governance and Innovation*. 8(1) : 159-174;

DOI : <https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2024.11>

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก จากประธานหรือตัวแทนสมาชิกวิสาหกิจชุมชนด้านวัตถุดิบสมุนไพร และหัวหน้าหรือตัวแทนสมาชิกกลุ่มเกษตรกรด้านวัตถุดิบสมุนไพร ทั้ง 6 จังหวัด ดังที่กล่าวไว้ข้างต้น

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนดังนี้ 1) ศึกษาจำนวนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มเกษตรกรด้านวัตถุดิบสมุนไพรจากเอกสารหรือฐานข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และจัดทำฐานข้อมูลพร้อมทั้งประสานงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มเกษตรกรด้านวัตถุดิบสมุนไพรที่ยินยอมให้ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์จากผู้วิจัย 2) ลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึกกับประธานหรือตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและหัวหน้าหรือตัวแทนสมาชิกกลุ่มเกษตรกรด้านวัตถุดิบสมุนไพร

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ทั้งเนื้อหาที่ได้จากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการวิเคราะห์ข้อมูลของวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มเกษตรกรด้านวัตถุดิบสมุนไพรในแต่ละแห่ง เพื่อประเมินศักยภาพของสถานประกอบการด้านการผลิตวัตถุดิบสมุนไพร เริ่มจากการแจกแจงข้อมูลที่มีประเด็นแตกต่างกันรวมกลุ่มประเด็นที่คล้ายคลึงกัน จากนั้นจัดหมวดหมู่ของข้อมูล อธิบายและตีความสังเคราะห์ข้อค้นพบ พร้อมทั้งสรุปข้อค้นพบและนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย (Research Results)

1. ศักยภาพของสถานประกอบการด้านการผลิตวัตถุดิบสมุนไพร

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มเกษตรกรด้านวัตถุดิบสมุนไพรมีศักยภาพที่มีโอกาสพัฒนาเป็นเครือข่ายวัตถุดิบสมุนไพรกับวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือกในแต่ละแห่ง เพื่อให้เห็นโอกาสและความเป็นไปได้ในการที่จะสร้างเป็นเครือข่ายความร่วมมือที่สามารถรองรับการจัดการศึกษาของหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสมุนไพรและผลิตภัณฑ์เสริมสุขภาพได้ มีจำนวน 3 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านความพร้อมของสถานที่และวัตถุดิบสมุนไพร

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มเกษตรกรด้านวัตถุดิบสมุนไพรที่เป็นตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้มีทั้งหมด 13 แห่ง โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ประธานหรือตัวแทนสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้าน

Citation : มณฑนา คำอ้าย, ปราณี คำแก้ว, ชฎาพร แซ่ม้า, ปิณดา ถนอมศักดิ์ และรุสนี มามะ. (2567). การศึกษาศักยภาพของ

สถานประกอบการด้านการผลิตวัตถุดิบสมุนไพร ที่มีคุณภาพเพื่อเป็นเครือข่ายกับวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น. 8(1) : 159-174;

DOI : <https://doi.org/10.14456/jlgisru.2024.11>

วัตถุดิบสมุนไพร จำนวน 8 คน และหัวหน้าหรือตัวแทนสมาชิกกลุ่มเกษตรกรด้านวัตถุดิบสมุนไพร จำนวน 5 คน โดยสถานที่ตั้งกระจายตัวอยู่ 10 อำเภอ ครอบคลุม 6 จังหวัด ได้แก่ นครปฐม กาญจนบุรี ราชบุรี ฉะเชิงเทรา สระแก้ว และนครราชสีมา วิสาหกิจชุมชนและกลุ่มเกษตรกรมีระยะเวลาในการจัดตั้งอยู่ระหว่าง 3-24 ปี ส่วนใหญ่ได้ทำการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนต่อกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เรียบร้อยแล้ว บางแห่งอยู่ในขั้นตอนดำเนินการจดทะเบียน ซึ่งเหตุผลในการรวมตัวกันของวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มเกษตรกรนั้น มีหลายประการ ได้แก่ 1) ได้รับการสืบทอดจากบรรพบุรุษ ตั้งแต่สมัยปู่ ย่า ตา ยาย รุ่นพ่อ ปราชญ์ชาวบ้าน บางกลุ่มได้รับการส่งเสริมการปลูกสมุนไพรและการรับซื้อจากองค์การภาคเอกชน หน่วยงานภาครัฐ และโรงพยาบาลในพื้นที่ 2) การรวมตัวกันเองของกลุ่มสมาชิกในหมู่บ้าน หรือสมาชิกนอกหมู่บ้าน หรือญาติพี่น้อง หรือกลุ่มเครือญาติ 3) แพทย์แผนไทยที่ได้เปิดคลินิกการแพทย์แผนไทยส่วนตัว จึงปลูกยาสมุนไพรไว้ใช้ภายในคลินิก สำหรับพื้นที่การปลูกวัตถุดิบสมุนไพรของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มเกษตรกรเป็นพื้นที่การเพาะปลูกทางการเกษตรทั่วไปและบางพื้นที่ใช้รูปแบบระบบวนเกษตรซึ่งเป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินแบบผสมผสาน มีพื้นที่สำหรับการแปรรูปวัตถุดิบสมุนไพรเบื้องต้นที่สะอาดและเป็นไปตามมาตรฐาน GAP มีระบบการบริหารจัดการวัตถุดิบสมุนไพรอย่างเป็นระบบ การคมนาคมที่สะดวกสบายเข้าถึงพื้นที่ได้ง่ายและเป็นที่ยุ่จกอย่างแพร่หลาย มีช่องทางการติดต่อที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายและสามารถสืบค้นข้อมูลได้จากอินเทอร์เน็ตด้วยตนเองได้

วิสาหกิจชุมชนและกลุ่มเกษตรกรปลูกสมุนไพรส่วนใหญ่ได้รับรองมาตรฐานการปลูกแบบ GAP มาตรฐานเกษตรปลอดภัย และบางแห่งอยู่ในขั้นตอนดำเนินการยื่นขอมาตรฐาน ซึ่งการปลูกวัตถุดิบสมุนไพรของกลุ่มมีหลากหลายชนิด ซึ่งสามารถนำมาจัดเป็นกลุ่มได้ 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มสมุนไพรที่ใช้เป็นยารักษาโรค เช่น ฟ้าทะลายโจร ไพล ขมิ้นชัน กระจ่างขาว ว่านชักมดลูก หนุมาน ประสานกาย บอระเพ็ด ปลาไหลเผือก กระเทียม เพชรสังฆาต เถาวัลย์เปรียง ฮ่อสะพายควายใบกลม เป็นต้น 2) กลุ่มสมุนไพรที่ใช้เป็นอาหารและเครื่องดื่ม เช่น ดีปลี แก้วฮวย ตะไคร้ ใบเตย หม่อน กระจ่างแดง กล้วย ม้ากระทืบโรง กำลังเสือโคร่ง มะพร้าว มะนาว กล้วยหวาน เป็นต้น และ 3) กลุ่มสมุนไพรที่ใช้เป็นผลิตภัณฑ์เสริมสุขภาพ ได้แก่ ว่านหางจระเข้ ใบบัวบก ขมิ้นชัน ไพล รวงจืด ทองพันชั่ง เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการเพิ่มมูลค่าของวัตถุดิบสมุนไพร โดยการนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์สมุนไพร ได้แก่ 1) กลุ่มยาจากสมุนไพร เช่น ลูกประคบสมุนไพร น้ำมันไพล ยาหม่อง

Citation : Kham-ai, M., Kamkaew, P., Saema, C., Thanomsak, P. & Mama, R. (2024). Studying the Potential of

Enterprises in Producing Quality Herbal Raw Materials in Cooperation with the School of Traditional and Alternative Medicine. *Journal of Local Governance and Innovation*. 8(1) : 159-174;

DOI : <https://doi.org/10.14456/jlgisru.2024.11>

สมุนไพร เป็นต้น 2) กลุ่มอาหารและเครื่องดื่ม เช่น ชาชงฟ้าทะลายโจร ชาชงกระเจี๊ยบ ชาชงหญ้าหนวดแมว เป็นต้น และ 3) กลุ่มผลิตภัณฑ์สุขภาพผิว เช่น ผงขัดผิวสมุนไพร แชมพูจากไບย่านาง สบู่เหลวจากไບย่านาง ครีมนวดจากน้ำมันมะพร้าว โลชั่นถนอมผิวผสมน้ำมันมะพร้าว เป็นต้น มีช่องทางการจำหน่าย วัตถุประสงค์สมุนไพรและผลิตภัณฑ์สมุนไพรทั้งแบบการขายส่งและขายปลีกจากบุคคล หน่วยงานภาคเอกชน และหน่วยงานภาครัฐ

1.2 ด้านความพร้อมของบุคลากรในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มเกษตรกรด้านวัตถุประสงค์สมุนไพร

บุคลากรในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มเกษตรกรด้านวัตถุประสงค์สมุนไพร ประกอบด้วย ประธานวิสาหกิจชุมชน หัวหน้ากลุ่ม และสมาชิกกลุ่ม ซึ่งจำนวนบุคลากรในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีจำนวนตั้งแต่ 7 คนขึ้นไป และจำนวนบุคลากรในกลุ่มเกษตรกรมีจำนวนตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป โดยประธานวิสาหกิจชุมชนหรือหัวหน้ากลุ่มมีความรู้เกี่ยวกับการปลูกวัตถุประสงค์สมุนไพรจากหลายแห่งทั้งจากการสืบทอดจากบรรพบุรุษ ปรากฏชาวบ้าน การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เช่น เกษตรอำเภอ สถาบันวิจัย โรงพยาบาล คลินิกแพทย์แผนไทย เป็นต้น อีกทั้งได้มีการอบรมเพื่อเพิ่มพูนทักษะความรู้เกี่ยวกับวัตถุประสงค์สมุนไพรและผลิตภัณฑ์สมุนไพร เช่น มาตรฐานการปลูกพืชสมุนไพรตามหลักเกษตรอินทรีย์ การดูแลรักษาและการเก็บเกี่ยวพืชสมุนไพร การดูแลป้องกันโรคพืช/ศัตรูพืช การแปรรูปเบื้องต้น การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ เป็นต้น

1.3 ด้านองค์ความรู้ที่สามารถแลกเปลี่ยนหรือพัฒนาร่วมกันระหว่างกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มเกษตรกรด้านวัตถุประสงค์สมุนไพรกับวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มเกษตรกรด้านวัตถุประสงค์สมุนไพรมีความสนใจที่จะแลกเปลี่ยนหรือพัฒนาองค์ความรู้ร่วมกับวิทยาลัยการแพทย์ฯ ในหลายด้าน ได้แก่ 1) เป็นแหล่งศึกษาดูงานและแหล่งเรียนรู้ของนักศึกษาและบุคลากร โดยเฉพาะนักศึกษาหลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสมุนไพรและผลิตภัณฑ์เสริมสุขภาพ เพื่อเพิ่มประสบการณ์ด้านการเพาะปลูกพืชสมุนไพร ด้านการค้าวัตถุประสงค์สมุนไพร สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มเกษตรกรนั้นสามารถเข้าศึกษาดูงานที่วิทยาลัยการแพทย์ฯ ได้เช่นกัน เนื่องจากวิทยาลัยการแพทย์ฯ มีศูนย์ข้อมูลสมุนไพรลุ่มน้ำโขงและเป็นแหล่งสะสมต้นพันธุ์พืชสมุนไพร ไม่น้อยกว่า 1,500 ชนิด 2) เป็นแหล่งป้อนบุคลากรเข้าอบรมหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้น เนื่องจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มเกษตรกร

Citation : มณฑนา คำอ้าย, ปราณี คำแก้ว, ขวภาพร แซ่ม้า, ปิณิตา ถนอมศักดิ์ และรุสนี มามะ. (2567). การศึกษาศักยภาพของ

สถานประกอบการด้านการผลิตวัตถุประสงค์สมุนไพร ที่มีคุณภาพเพื่อเป็นเครือข่ายกับวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น. 8(1) : 159-174;

DOI : <https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2024.11>

ด้านวัตถุดิบสมุนไพรมีความสนใจส่งบุคลากรมาฝึกอบรมความรู้ด้านต่าง ๆ เช่น การแก้ไขปัญหาแมลงศัตรูพืช การควบคุมหรือตรวจสอบตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ รวมถึงการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ เป็นต้น 3) เป็นแหล่งป้อนผู้เรียนเข้าศึกษาต่อหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสมุนไพรและผลิตภัณฑ์เสริมสุขภาพ โดยการแนะนำลูกหลานหรือคนรู้จักที่สนใจศึกษาต่อ และ 4) เป็นแหล่งฝึกประสบการณ์ภาคสนามของนักศึกษา เนื่องจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มเกษตรกรด้านวัตถุดิบสมุนไพรบางแห่งเคยเปิดรับนักศึกษามาฝึกประสบการณ์มาก่อนทั้งมหาวิทยาลัยภาครัฐและเอกชน

2. แนวทางการสร้างเครือข่ายวัตถุดิบสมุนไพรกับสถานประกอบการด้านวัตถุดิบสมุนไพร

จากการศึกษาพบว่า วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือกสามารถพัฒนาแนวทางการสร้างเครือข่ายวัตถุดิบสมุนไพรกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มเกษตรกรด้านวัตถุดิบสมุนไพร จำนวน 4 แนวทาง ดังนี้

2.1 เป็นแหล่งศึกษาดูงานและแหล่งเรียนรู้ของนักศึกษาและบุคลากร

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มเกษตรกรด้านวัตถุดิบสมุนไพรสามารถเป็นแหล่งศึกษาดูงานของนักศึกษาและบุคลากรของวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก โดยเฉพาะรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการเพาะปลูกพืชสมุนไพร พฤษศาสตร์และนิเวศวิทยาของพืชสมุนไพร การประกอบกิจการการค้าวัตถุดิบสมุนไพร เพื่อให้นักศึกษาและบุคลากรได้เรียนรู้เกี่ยวกับถิ่นที่อยู่ของพืชสมุนไพร แหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับพืชท้องถิ่น กระบวนการเพาะปลูก การดูแล การบำรุงรักษา การควบคุมปัจจัยการเจริญเติบโต การควบคุมศัตรูพืช รวมถึงความรู้เกี่ยวกับการประกอบการด้านการค้าวัตถุดิบสมุนไพรและการสร้างเครือข่ายการผลิตวัตถุดิบสมุนไพร นอกจากนี้วิทยาลัยการแพทย์ฯ ยังเปิดโอกาสให้ประธานหรือสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านวัตถุดิบสมุนไพร รวมทั้งหัวหน้าหรือสมาชิกกลุ่มเกษตรกรด้านวัตถุดิบสมุนไพรเข้าศึกษาดูงานที่วิทยาลัยการแพทย์ฯ ได้ เนื่องจากมีศูนย์ข้อมูลสมุนไพรลุ่มน้ำโขงและเป็นแหล่งสะสมต้นพันธุ์พืชสมุนไพร ไม่น้อยกว่า 1,500 ชนิด มีศูนย์สนับสนุนการปฏิบัติการวิจัยเพื่อการพัฒนาทั้งเครื่องมือที่ใช้สำหรับตรวจวิเคราะห์สายพันธุ์สารสำคัญในสมุนไพร การปนเปื้อนของวัตถุดิบสมุนไพรและผลิตภัณฑ์เสริมสุขภาพ รวมถึงมีเครือข่ายที่ปลูกวัตถุดิบสมุนไพรทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มเกษตรกรด้านวัตถุดิบสมุนไพร

Citation : Kham-ai, M., Kamkaew, P., Saema, C., Thanomsak, P. & Mama, R. (2024). Studying the Potential of

Enterprises in Producing Quality Herbal Raw Materials in Cooperation with the School of Traditional and Alternative Medicine. *Journal of Local Governance and Innovation*. 8(1) : 159-174;

DOI : <https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2024.11>

สามารถนำข้อมูลหรือความรู้ที่ได้ไปปรับใช้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มเกษตรกรด้านวัตถุดิบสมุนไพรได้

2.2 เป็นแหล่งป้อนบุคลากรเข้าอบรมหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้น

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มเกษตรกรด้านวัตถุดิบสมุนไพรที่ทำการผลิตวัตถุดิบสมุนไพรตั้งแต่การเพาะพันธุ์ ขยายพันธุ์ การปลูกพืชสมุนไพร ซึ่งบางแห่งอาจมีการแปรรูปวัตถุดิบเบื้องต้น สามารถส่งบุคลากรมาฝึกอบรมระยะสั้นได้ตามความสนใจที่จะนำไปปรับประยุกต์ใช้ได้ เช่น การแก้ไขปัญหาแมลงศัตรูพืช การควบคุมหรือตรวจสอบตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ รวมถึงการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพร เป็นต้น เนื่องจากวิทยาลัยการแพทย์ฯ มีการจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นเพื่อบริการแก่บุคลากรในท้องถิ่นที่สนใจ

2.3 เป็นแหล่งป้อนผู้เรียนเข้าศึกษาต่อหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสมุนไพรและผลิตภัณฑ์เสริมสุขภาพของวิทยาลัยการแพทย์ฯ

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มเกษตรกรด้านวัตถุดิบสมุนไพรมีโอกาสส่งลูกหลานมาศึกษาต่อหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสมุนไพรและผลิตภัณฑ์เสริมสุขภาพ เพื่อไปช่วยพัฒนาหรือสานต่องานของกลุ่มได้ในอนาคต รวมถึงช่วยประชาสัมพันธ์การเข้าศึกษาต่อให้กับผู้ที่สนใจคนอื่น ๆ โดยใช้สื่อในการประชาสัมพันธ์ทั้งแผ่นพับแนะนำหลักสูตร หรือคลิปวิดีโอแนะนำหลักสูตรตามช่องทางโซเชียลมีเดีย หรือแนะนำเว็บไซต์และเพจของวิทยาลัยการแพทย์ฯ จึงทำให้วิทยาลัยการแพทย์ฯ มีเครือข่ายที่จะป้อนผู้เรียนเข้ามาศึกษาต่อในหลักสูตรดังกล่าวที่เปิดสอนในวิทยาลัยการแพทย์ฯ เพิ่มขึ้น

2.4 เป็นแหล่งฝึกประสบการณ์ภาคสนามของนักศึกษา

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มเกษตรกรด้านวัตถุดิบสมุนไพรสามารถเป็นแหล่งฝึกประสบการณ์ด้านการผลิตและการตลาดวัตถุดิบสมุนไพรให้กับนักศึกษาหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสมุนไพรและผลิตภัณฑ์เสริมสุขภาพ ของวิทยาลัยการแพทย์ฯ เนื่องจากเป็นหลักสูตรที่ผลิตบัณฑิตให้เป็นผู้เชี่ยวชาญการผลิตสมุนไพรที่ใช้ทำยา ทำให้นักศึกษาสามารถนำประสบการณ์ที่ได้จากการฝึกไปปรับประยุกต์ในการประกอบกิจการด้านการผลิตวัตถุดิบสมุนไพรของตนเองได้ภายหลังสำเร็จการศึกษา สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มเกษตรกรด้านวัตถุดิบสมุนไพรเมื่อเป็นเครือข่ายร่วมกันแล้ว ทำให้ได้กำลังคนที่เป็นนักศึกษาไปช่วยทำงานทั้งการคัดเลือก

Citation : มณฑนา คำอ้าย, ปราณี คำแก้ว, ขวภาพร แซ่ม้า, ปิณดา ถนอมศักดิ์ และรุสนี มามะ. (2567). การศึกษาศักยภาพของ

สถานประกอบการด้านการผลิตวัตถุดิบสมุนไพร ที่มีคุณภาพเพื่อเป็นเครือข่ายกับวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น. 8(1) : 159-174;

DOI : <https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2024.11>

และตรวจสอบสายพันธุ์พืชสมุนไพร การเพาะขยายพันธุ์พืชสมุนไพร การเพาะปลูกและดูแลพืชสมุนไพร การเก็บเกี่ยวพืชสมุนไพร การแปรรูปวัตถุดิบสมุนไพรเบื้องต้น และการบริหารจัดการคลังวัตถุดิบสมุนไพร ถือว่าได้กำลังคนที่เป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการผลิตวัตถุดิบสมุนไพร

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

จากการวิเคราะห์ศักยภาพของสถานประกอบการด้านวัตถุดิบสมุนไพรที่มีคุณภาพ ด้านความพร้อมของสถานที่และวัตถุดิบสมุนไพร รวมถึงความพร้อมบุคลากรของกลุ่มนั้น สมาชิกของกลุ่มมีความเข้มแข็ง กลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้ขอจดทะเบียนต่อกรมส่งเสริมการเกษตรอย่างถูกต้อง พื้นที่ในการเพาะปลูกสมุนไพรมีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐาน สถานที่ในแปรรูปวัตถุดิบสมุนไพรเบื้องต้น มีความสะอาดและได้มาตรฐาน การจัดเก็บวัตถุดิบสมุนไพรมีขีดเป็นไปตามระบบการบริหารจัดการคลังวัตถุดิบสมุนไพร มีการคมนาคมที่สะดวกสบายสามารถเดินทางได้ง่าย สถานที่กว้างขวางสำหรับการติดต่อค้าขายและมีระบบช่องทางการติดต่อที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย มีการนำวัตถุดิบสมุนไพรมาผลิตเป็นผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าของวัตถุดิบสมุนไพร สอดคล้องกับงานวิจัยของ จตุพร คงทอง และคณะ (2561) ที่พบว่าศักยภาพของสมาชิกกลุ่มที่มีความมุ่งมั่น มีการจัดการที่ดี มีความสามัคคี และสอดคล้องกับงานวิจัยของรุจิภาญจน์ สานนท์ และคณะ (2565) ที่พบว่า ศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนด้านการจัดการ ได้แก่ การเงิน การผลิต คน บริหารโอกาสและบริหารความเสี่ยง วิสาหกิจมีความสามารถในการแข่งขัน ได้แก่ ประสิทธิภาพของความร่วมมือในชุมชนที่เหนือกว่า คุณภาพของสมุนไพรที่เหนือกว่า และ ความรับผิดชอบต่อลูกค้า ชุมชน และสังคม อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของนลินี ทองประเสริฐ และคณะ (2566) ที่พบว่า วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่รวมกลุ่มเป็นเครือข่ายคลัสเตอร์ มีศักยภาพในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่ามีจุดแข็ง 2 ด้าน คือ ในด้านปัจจัยการผลิตและปัจจัยในการดำเนินงาน เช่น แรงงานหาง่าย ต้นทุนของแรงงานต่ำ สำหรับปัจจัยที่อยู่ในระดับปานกลาง มี 4 ด้าน คือ ปัจจัยด้านกลยุทธ์ โครงสร้างและการแข่งขัน ปัจจัยด้านอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุน ปัจจัยด้านแนวโน้มหรือโอกาสในการพัฒนานวัตกรรมการผลิตและปัจจัยด้านรัฐบาล และสอดคล้องกับงานวิจัยของกาสัก เตชะชันหมาก และคณะ (2562) ที่พบว่า สามารถพัฒนาศักยภาพเชิงพาณิชย์โดยการสร้างคุณค่าของรูปหอมที่ผลิตจากภูมิปัญญาและสมุนไพรพื้นบ้าน การสร้างส่วนแบ่งการตลาดจากกลุ่มลูกค้าที่ใส่ใจ

Citation : Kham-ai, M., Kamkaew, P., Saema, C., Thanomsak, P. & Mama, R. (2024). Studying the Potential of

Enterprises in Producing Quality Herbal Raw Materials in Cooperation with the School of Traditional and Alternative Medicine. *Journal of Local Governance and Innovation*. 8(1) : 159-174;

DOI : <https://doi.org/10.14456/jlgisru.2024.11>

สุขภาพ การสร้างความมั่นคงของแหล่งวัตถุดิบและแรงงานท้องถิ่น เน้นการผลิตรูปหอมสมุนไพร และเป็นศูนย์การเรียนรู้และท่องเที่ยวชุมชน การสร้างพันธมิตรทางการค้า การจัดการต้นทุนและการสร้างรายได้จากการขายรูปหอมสมุนไพร รวมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของศรีสุนันท์ ประเสริฐสังข์ และคณะ (2565) ที่พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปสมุนไพรมีศักยภาพการบริหารจัดการกลุ่มอยู่ในระดับดี มีการกำหนดโครงสร้างและจัดแบ่งหน้าที่การทำงานอย่างชัดเจน สมาชิกกลุ่มให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมประชุมและติดตามผลการดำเนินงานของกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ ด้านการจัดการด้านการตลาดและช่องทางการจัดจำหน่ายอยู่ในระดับปานกลางจำเป็นต้องการพัฒนาต่อไป

แนวทางการสร้างเครือข่ายวัตถุดิบสมุนไพรกับสถานประกอบการด้านวัตถุดิบสมุนไพร จากการศึกษาพบว่า วิสาหกิจชุมชนและกลุ่มเกษตรกรด้านวัตถุดิบสมุนไพรสามารถเป็นแหล่งศึกษาดูงานและเป็นแหล่งฝึกประสบการณ์ภาคสนามให้กับนักศึกษาและบุคลากรได้ เพื่อที่นักศึกษาจะได้นำความรู้และประสบการณ์มาปรับประยุกต์ใช้ในการประกอบกิจการด้านการผลิตวัตถุดิบสมุนไพรของตนเองได้หลังจากสำเร็จการศึกษา และวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มเกษตรกรด้านวัตถุดิบสมุนไพรควรได้รับการสนับสนุนการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนทักษะความรู้ และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สถาบันการศึกษาที่เป็นแหล่งของความรู้โดยเฉพาะมีโอกาสศึกษาดูงานกับวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือกเพื่อที่จะนำความรู้หรือข้อมูลที่ได้นำไปปรับประยุกต์ใช้กับกลุ่มต่อไป และยังสามารถส่งบุตรหลานเข้ามาเรียนในหลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสมุนไพรและผลิตภัณฑ์เสริมสุขภาพเพื่อที่จะได้นำความรู้ไปช่วยพัฒนาหรือสานต่อ งานของกลุ่มได้ในอนาคต สอดคล้องกับงานวิจัยของปิยพัทธ์ หีบแก้ว และสถาพร มงคลศรีสวัสดิ์ (2563) ที่พบว่า วิสาหกิจชุมชนควรได้รับการสนับสนุนการอบรม การศึกษาดูงานในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อเรียนรู้ และสร้างเครือข่าย และมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของพรเศรษฐี วุฒิปัญญาอิสกุล (2565) ที่พบว่า แนวทางการเสริมสร้างและพัฒนาเครือข่ายของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมา มีกระบวนการสำรวจข้อมูลของตนเองรู้จักตนเอง นำไปสู่กระบวนการบริการระหว่างกันในชุมชนท้องถิ่น หน่วยงานภาคี ทุกกลุ่ม เพื่อร่วมกันระดมปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาาร่วมกัน ร่วมกันวางแผนการจัดการทรัพยากรของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อรองรับการพัฒนามหานครโคราช

Citation : มณฑนา คำอ้าย, ปราณี คำแก้ว, ขวภาพร แซ่ม้า, ปิณิตา ถนอมศักดิ์ และรุสนี มามะ. (2567). การศึกษาศักยภาพของ

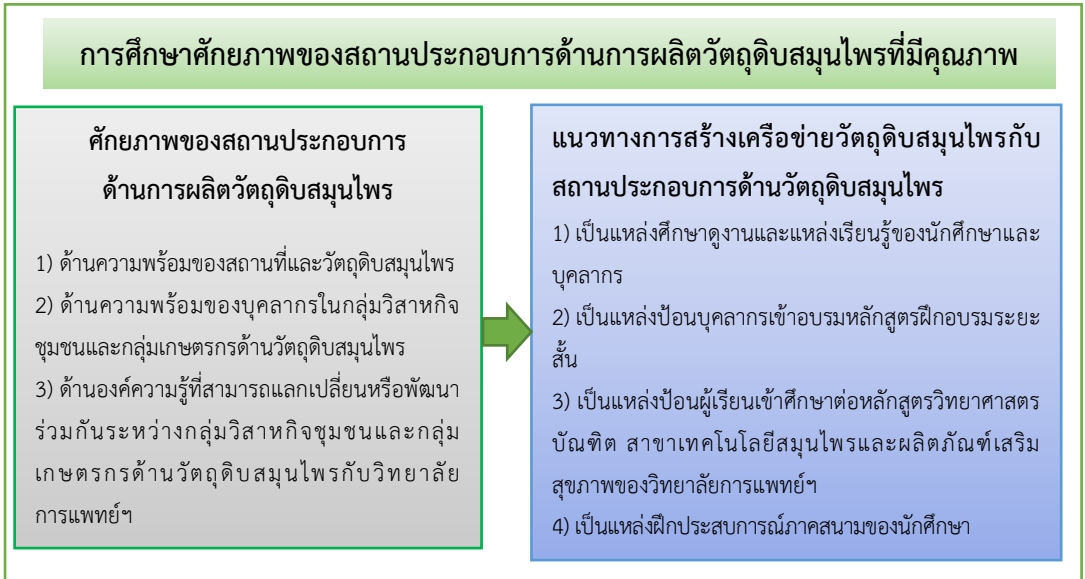

สถานประกอบการด้านการผลิตวัตถุดิบสมุนไพร ที่มีคุณภาพเพื่อเป็นเครือข่ายกับวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น. 8(1) : 159-174;

DOI : <https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2024.11>

ความรู้ใหม่ (New Knowledge)

จากผลการวิจัยทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการศึกษาศักยภาพของสถานประกอบการด้านการผลิตวัตถุดิบสมุนไพรที่มีคุณภาพ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่ของการวิจัย เรื่อง การศึกษาศักยภาพของสถานประกอบการด้านการผลิตวัตถุดิบสมุนไพรที่มีคุณภาพ

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่ของการวิจัยด้านศักยภาพของสถานประกอบการด้านการผลิตวัตถุดิบสมุนไพร พบว่า มีจำนวน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความพร้อมของสถานที่และวัตถุดิบสมุนไพร 2) ด้านความพร้อมของบุคลากรในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มเกษตรกรด้านวัตถุดิบสมุนไพร และ 3) ด้านองค์ความรู้ที่สามารถแลกเปลี่ยนหรือพัฒนาร่วมกันระหว่างกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มเกษตรกรด้านวัตถุดิบสมุนไพรกับวิทยาลัยการแพทย์ฯ และแนวทางการสร้างเครือข่ายวัตถุดิบสมุนไพรกับสถานประกอบการด้านวัตถุดิบสมุนไพร พบว่า มีจำนวน 4 แนวทาง ได้แก่ 1) เป็นแหล่งศึกษาดูงานและแหล่งเรียนรู้ของนักศึกษาและบุคลากร 2) เป็นแหล่งป้อนบุคลากรเข้าอบรมหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้น 3) เป็นแหล่งป้อนผู้เรียนเข้าศึกษาต่อหลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาเทคโนโลยีสมุนไพรและผลิตภัณฑ์เสริมสุขภาพของวิทยาลัยการแพทย์ฯ และ 4) เป็นแหล่งฝึกประสบการณ์ภาคสนามของนักศึกษา

Citation : Kham-ai, M., Kamkaew, P., Saema, C., Thanomsak, P. & Mama, R. (2024). Studying the Potential of

Enterprises in Producing Quality Herbal Raw Materials in Cooperation with the School of Traditional and Alternative Medicine. *Journal of Local Governance and Innovation*. 8(1) : 159-174;

DOI : <https://doi.org/10.14456/jlgisru.2024.11>

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลการศึกษานี้เป็นการศึกษาศักยภาพของสถานประกอบการด้านการผลิตวัตถุดิบสมุนไพรที่มีคุณภาพจาก 6 จังหวัด ได้แก่ นครปฐม กาญจนบุรี ราชบุรี ฉะเชิงเทรา สระแก้ว และ นครราชสีมา หากผู้ที่สนใจจะนำความรู้ไปใช้เป็นต้นแบบการวิจัยในพื้นที่อื่น ๆ ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมและสามารถนำไปปรับใช้กับพื้นที่อื่น ๆ ได้ตามความเหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาศักยภาพของสถานประกอบการด้านการผลิตวัตถุดิบสมุนไพรที่มีคุณภาพเป็นแนวทางในการพัฒนาซึ่งยังไม่ได้ดำเนินการปฏิบัติตามแนวทางที่ได้กับสถานประกอบการด้านการผลิตวัตถุดิบสมุนไพร ดังนั้นในอนาคตควรมีการศึกษาต่อยอดจากการวิจัยนี้ไปถึงขั้นทดลองดำเนินการตามแนวทางที่ได้ หรือควรมีการศึกษาเพิ่มเติมโดยการขยายขอบเขตพื้นที่ไปยังจังหวัดอื่น ๆ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง (References)

กระทรวงสาธารณสุข และองค์การภาครัฐ - เอกชน. (2560). แผนแม่บทแห่งชาติ ว่าด้วยการ

พัฒนาสมุนไพรไทย ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2560 – 2564. พิมพ์ครั้งที่ 2. สมุทรปราการ : บริษัท ทีเอส อินเทอร์เน็ต จำกัด.

กาสัก เตชะชั้นหมาก, พนิตสุภา ธรรมประมวล และกานดา เตชะชั้นหมาก. (2562). การศึกษาศักยภาพเชิงพาณิชย์ของวิสาหกิจชุมชนผลิตรูปหอมสมุนไพรบ้านวังพัฒนา หมู่ที่ 7 ตำบลหาดท่าเสา อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท. วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์. 14(2) : 74-89.

คณะรัฐมนตรี. (2562). คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา

นายกรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภา วันพฤหัสบดีที่ 12 กรกฎาคม 2562. มปท. : มปป.

Citation : มณฑนา คำอ้าย, ปราวณี คำแก้ว, ชฎาพร แซ่ม้า, ปิณดา ถนอมศักดิ์ และรุสนี มามะ. (2567). การศึกษาศักยภาพของ

สถานประกอบการด้านการผลิตวัตถุดิบสมุนไพร ที่มีคุณภาพเพื่อเป็นเครือข่ายกับวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น. 8(1) : 159-174;

DOI : <https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2024.11>

- จตุพร คงทอง, จิวรัตน์ แก้วจำนง และสุรีย์พร วุฒิमानพ. (2561). แผนกลยุทธ์เพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์เครื่องแกงชุมชน: กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเครื่องแกงบ้านนาขุน. **วารสารนาคบุตรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช**. 10(ฉบับพิเศษ) : 36-47.
- นลินี ทองประเสริฐ, กิตติมา จึงสุวดี, ปิยกนิษฐ์ โชติวนิช, อัยรดา พรเจริญ และอโณทัย ทหารสาร. (2566). ศักยภาพการแข่งขันของคลัสเตอร์อุตสาหกรรมสมุนไพรและอาหารจังหวัดอำนาจเจริญ: วิเคราะห์ตามทัศนคติของกลุ่มผู้ผลิตในระบบอุตสาหกรรมตามแนวตั้ง. **วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร**. 11(3) : 1016-1029.
- ปิยพัทธ์ หีบแก้ว และสถาพร มงคลศรีสวัสดิ์. (2563). แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนร้านรุ่งตะวันสมุนไพร ตำบลห้วยม่วง อำเภอภูพาน จังหวัดขอนแก่น. **วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น**. 4(2) : 267-280.
- พรเศรษฐี วุฒิปัญญาอิสกุล. (2565). การเสริมสร้างและพัฒนาเครือข่ายของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมา. **วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์**. 7(3) : 170-184.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2556). **พระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2556**. เล่ม 130 ตอนที่ 10 ก. 1 กุมภาพันธ์ 2556.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2561). **ประกาศ เรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580)**. เล่ม 135 ตอนที่ 82 ก. 13 ตุลาคม 2561.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2562). **พระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562**. เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก. 1 พฤษภาคม 2562.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2565). **ประกาศ เรื่อง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570)**. เล่ม 139 ตอนที่พิเศษ 258 ง. 1 พฤศจิกายน 2565.
- รุจิกาญจน์ สานนท์, สุภัทริภา ชันทจร และกรัยสรณ์ ชันทจร. (2565). ศักยภาพการจัดการและกลยุทธ์ทางธุรกิจสู่ความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์สมุนไพรในอำเภอปากช่อง และอำเภอสี่คิ้ว จังหวัดนครราชสีมา. **วารสารวิชาการสังคมศาสตร์เครือข่ายวิจัยประชาชน**. 4(2) : 84-96.

Citation : Kham-ai, M., Kamkaew, P., Saema, C., Thanomsak, P. & Mama, R. (2024). Studying the Potential of

Enterprises in Producing Quality Herbal Raw Materials in Cooperation with the School of Traditional and Alternative Medicine. **Journal of Local Governance and Innovation**. 8(1) : 159-174;

DOI : <https://doi.org/10.14456/jlgisru.2024.11>

วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก. (2560). **ศักยภาพของวิทยาลัยการแพทย์ฯ.**

[ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://stam2002.com>. สืบค้น 25 กุมภาพันธ์ 2566.

วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย. (2565).

**หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสมุนไพรและผลิตภัณฑ์เสริมสุขภาพ
หลักสูตรใหม่ พุทธศักราช 2566.** เชียงราย : มปป.

ศรีสุนันท์ ประเสริฐสังข์, วรรณษา วังแสนแก้ว และดวงเดือน เกตรา. (2565). การเพิ่มศักยภาพ
ผลิตภัณฑ์สมุนไพรชุมชนสู่การเป็นธุรกิจที่ได้มาตรฐานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัด
ร้อยเอ็ด. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี. 10(2) : 17-32.

Citation : มณฑนา คำอ้าย, ปราณี คำแก้ว, ชฎาพร แซ่ม้า, ปิณดา ถนอมศักดิ์ และรุสนี มามะ. (2567). การศึกษาศักยภาพของ

สถานประกอบการด้านการผลิตวัตถุดิบสมุนไพร ที่มีคุณภาพเพื่อเป็นเครือข่ายกับวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและ
การแพทย์ทางเลือก. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น. 8(1) : 159-174;

DOI : <https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2024.11>